

LLUM

NOVA

Quinzenari independent.

Portaveu de la Secció MINERVA de L' UNIO DE MITJORN - GRAN.

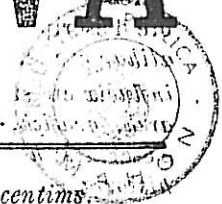
REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Plassetta, 1.
Mitjorn.—San Cristófol.

SUSCRIPCIÓ

A Espanya cada trimestre 0'50 pta.
A fora id. id. 0'60 »

Núm. solt 5 centims.

Les Normes ortogràfiques

La llengua catalana, que conta en l'antigor amb obres valioses i que en son renaxement de poc mes de mitj sigle en aquesta banda ha presa tanta volada que te avuy una literatura estudiada en tot el mon, se trobava falta de l'unitat ortogràfica, que dona prestigi o les altres llengues.

Essent Catalunya una antiga nacionalitat, avuy junyida al Estat Espanyol el cual ha fet prevaleixer oficialment per tot la llengua castellana, fins ara no ha tengut com aquesta una Academia que se cuidás de *netejar fixar & donar esplendor* al seu idioma, cada empresa editorial, cada imprenta, cada periódich, cada literat i fins cada escriptor, tenia adoptat el sistema ortogràfic que creia mes convenient, essent la causa aquesta anarquia imperant, de que molts de catalans no prenguessin gust en escriure sa propia llengua.

Era necessari, per l'evolucio i expansió de la llengua, crear un organisme que dictás regles, que donás rectes disposicions, encaminades a unificar l'ortografia, confeccionar la gramàtica i formar el diccionari general.

Idó, la benemèrita Diputació Provincial de Barcelona, va crear a n'aquest fi l'Institut de Estudis Catalans, el cual te l'alta missio de dur a cap les obres esmentades. A n'aquesta tasca l'ha comensada ja, aixi es que després de llarg estudi i no curtes discussions entre els prestigiosos membres de tal entitat ha publicat ja Normes ortogràfiques que tendeixen a unificar l'idioma catalá.

L'Institut, no te la força imperiosa d'un Estat que pot imposar oficialment a tots sos súbdits les normes que dicti; i aixi noltros creim que, sumisos al manament d'aquests bons mestres, i mirant solsament lo molt que guanyaria la llengua en que tothom les adoptás, per patriotisme al manco, mos devem obligar espontaniament, tots els qui de cor estimam lo nostro idioma, a acatar tal disposició i adoptar sense discussions, resoltament, unanimitat aquelles normes.

LLUM NOVA desde avuy comença a escriure-h segons elles, si be se mos haurán de perdonar en els primers nombres les faltes en que incorreguem que serán moltes, pero involuntaries. Y essent LLUM NOVA l'únic periódich que dins Menorca se publica en llengua catalana no se limitarà a dop-tar-les resoltament, sino que comensant ja avuy, les publicara totes, perque s'en puguin aprofitar el major nombre de menorquins que sia possible.

Comencem, idó, avuy per posar les sigüents:

I.

No s'escriurán amb *a* sinó amb *e* la terminació del plural dels noms en *a* i les terminacions verbals en *s. n. u.* d'aquells tamps en que la tercera persona del singular acaba en *a*; axi, tot escrivint-se *taula, forca, formiga, forca, teorema*, etc., amb *a*, s'escriurá en el plural, *taules, forces, forces, teoremes*, etc. amb *e*? tot escrivint-se *pensa, trenca, prega, siga*, etc. amb *a* s'escriurá *penses, pensen, trenques, trenquen, preguntes, pregunten, sigues, siguen*. etc. amb *e*; tot escrivint-se *pensava dormia, faria*, etc. amb *a* s'escriurá *pensaves, pensaven, pensavem, pensaveu, dormies, dormiem dormieu, faries, fariem, fariem, fariem* etc. amb *e*.

II.

S'escriurá *g* i no *j* davant de *e* i. Ex. *gendre, geniva, geografia, gerani, ginebreda, girada, marges, ingenu, gastralgia, sacrilegi, menges, mengivol* (en que la lletra *g* representa el mateix so que la lletra *j* en *jaspi, jove, jura, gorja, menja, menjoteja*); *aventatge, metge, rellotge, viatge, viatgen* en que les lletres representen el mateix so que les lletres *tj* en *lletja, lletjor, viatja, viatjar*).

Excepció: S'escriurá *j* davant de *e*; en els mots *jerarquia, jeroglífic, ieure*, (forma secundaria de *jaure*), *majestat*, en els nexes-*jec*-i *ject* Ex: *objecte, projecte, abjecte, adjectiu, conjectura, injectar, trajectoria*) i en alguns noms propis com *Jesús, Jerusalem, Jeremies, Jeroni*.

III.

Dins l'ortografia catalana, trobem usades: I. Una *h* etimologia, *h* que correspon a un *h* llatina o a un esperit aspre grec. Ex: *home, hipotesi*: II Una *h* signe rememoratiu d'una consonant desa-

paregüda. Ex: rihēnt (de ridendo) rahō (de ratiō-nēm) III. Una *h* mer signe de pronuncia dissil·là-bica. Ex. Atribuir (l·lat, attribuere) llehō (l·lat, leonem); i IV. Una *h* sense cap valor fònic ni etimològic, escrita darrera de tota *c* final. Ex: amich (l·lat, amicus).

D'aquestes quatre *h* *h* continuarà usantse la primera, la *h* etimològica; pero se suprimiran les altres tres (ja de fet suprimides per un gran nombre d'escriptors); així no s'escriurà *crehensa*, *rahō atihar* etc. sino *creenca*, *raō attar*, etc ni *atribuir*, *influeix* etc sino *atribuir*, *influeix* etc ni *amich*, *arch*, *gráfich*, etc. sino *amic*, *arc*, *gráfic* etc. però s'escriurà: *hàbil*, *habitar*, *haver*, *heretar*, *heroic*, *historia*, *hivern*, *home*, *holocaust* *hora*, *hostal*, *hospital*, *hoste*, *humà*, *humil*, *ahir* (l·lat *heri*) *adherencia*, *inherent*, *inhumà*, *coheiss*, *exhalar*, *exhumar*, *inexhaurible*, *prohibir*, *vehement*, *vehicol* així com *harmònic*, *inharmònic*, *helix*, *antehelix* *hemicycle*, *heterogeni*, *hexímetre*, *hidrògen*, *higrometre*, *hipertrofia*, *hipotètic*, *homologia* *horitzó*, etc. etc.—S'escriurà però *Espanya* (l·lat. Hispania) *orenetà* (de *hirundo*) *ordi* (de *hordeum*) *eura* (de *hèdera*), mots que, ja d'antic, tothom escriu sense *h*.

Seguirà.

A VIRGILI

ODA III LIB I, D'HORATI (1)

DEDICADA A NARDI

Que la potentà Cípris
Com els gerinans d'Helena, (2) Buents astres,
Y de los vents el Pare,
Fermats los altres, amollat el Japiga, (3)
Te guin amb destresa,
Ch nau, que an'en Virgili
Mòs deus; a les rientes plages Atiques
Te preg que sa to tornis
Y guardis la mitat de la meua animà. (4)
Valor i fortaleza
De cor tingüé qui dintre fràgil barca
Sortí p'el cruel pèlag
Primer, seus teme al vent furiós del Africa
Que amb l'Aguiló s'baraya,
Les tristes Hyades, (5) ni'l furor del Notús,
Senyor del Adriàtic
Axi mogui les aigües com les calmi.
Poc a la mort temia
Qui, sees los ulls, vegé nadar los monstres;
Qui al mar inflat va veure
Y a los infams esculls d'Acroceràunia. (6)
En v'als Deus separaren
Prudents, a la mar blava de les terres,
Si tantmeleix nau impia
Passar devia les marcades fites.
Audàs la rassa humana
No tem llancarse sempre vers lo il·licit.
La gent audàs de Yàpetus, (7)
Donà amb mal frau lo foc a tots els pobles;

Y al ser la flama ardentia
Sustreta al cel, caigué damunt los reines
Nova cohort de febres,
La mort que al disitjarla es mes tardana
Sobrevingué amb prestesa.
Al buit se llançá Dédalus, amb ales
Als homos no donades,
En los inferns baixá la forsa d'Hércules.
Res als mortals es arduu.
Al mateix cel tentam amb insolencia;
Y per los nostros vicis
Jove furiós sos llamps ardents no deixa.

Turri-Cano.

NOTES:

(1) Horaci, escrigué aquesta oda en *dicols*, *distrophos*; noltros hem procurat imitar el mètro del original llatí.

(2) Cástor i Pol·lux, estrelles a qui antigament s'encomenaven els navegants.

(3) Vent de Japigia (avuy Pulla) molt favorable per los que van de Italia a Grecia.

(4) Els romans creien que podía haver-hi una sola ànima en dos cosos. Al revés d'avuy que n'hi ha que diuen per expressar l'amistat íntima de dues persones: *Son dues ànimes dins un cos.*

(5) Son cinc estrelles que segons los antics duien tempestes i pluges; eren germanes de Hias, pero mort aquet per una serpènt elles ploraren tant que competides per Júpiter, aquet les va transformar en estels.

(6) Tres roques de la costa de Epirus ont hi ferien molts de llamps i que eran de mal pressagi per la gran quantitat de barcos que allí hi naufragaven.

(7) Pare de Prometeus; son fill robá el foc del cel i el doná a n'els homes.

Mahó Janer de 1913.

DE BUENOS AIRES

El nostre amic en Manuel Rivadulla que fa poc temps se va ausentar d'aquí y va anar a establirse en Mar del Plata de la República Argentina, aont ha trobat un càrrec d'importancia que li permet viure desfogadament nos escriu una llarga carta detallant nos el malestar que allí experimenten molts dels immigrants espanyols.

Ayuy que ya estenençse la febre de l'emigració i son molts els qui tenen desitj de cercar en aquelles terres la fortuna que aquí no troben, nos complavem en publicar les noticies que el nostre amic nos doua, per creure que poden ser d'algún profit.

Diu que son moltíssims els espanyols que diariament arriban allí, procedents de diferents indrets de la nostra Nació, que hi van afanyosos per fer fortuna moltes voltes enganyats per les ilusions que les han fetes forjar els corresponsals de Companyies de trasatlàntics, que al pintarlos un bon peryindre no miraven mes que'l seu propi interès, puis que al arribar a Buenos-Aires, no tenen mes remey que treballar per sous miserables que no les permeten viure ni sols tant be com dins Espanya.

La vida dins Buenos-Aires está mol cara, ha guent pujat tots els articles de primera necessitat com també les rendes de casa, i per el contrari els jornals van baixant de cada dia.